

ZAŁĄCZNIK Nr 1
SZCZEGÓŁOWE ZASADY STOSOWANIA ZNAKÓW I SYGNAŁÓW
BEZPIECZEŃSTWA

Rozdział 1
Przepisy ogólne

§ 1. 1. Pracodawca powinien zapewnić stosowanie znaków lub sygnałów bezpieczeństwa wszędzie tam, gdzie nie można zlikwidować zagrożenia środkami ochrony zbiorowej lub innymi środkami stosowanymi w organizacji pracy.

2. W zależności od rodzaju stosowanego transportu - w zakładzie pracy powinny być stosowane znaki i sygnały używane w transporcie drogowym, kolejowym, śródlądowym, morskim i powietrznym.

§ 2. Pracodawca powinien zapewnić pracownikom instrukcje dotyczące stosowanych w zakładzie pracy znaków i sygnałów bezpieczeństwa, obejmujące w szczególności znaczenie znaków i sygnałów oraz zasady zachowania się pracowników, których mogą one dotyczyć.

§ 3. Znaki i sygnały bezpieczeństwa powinny być stosowane do przekazywania informacji określonych w niniejszym załączniku oraz powinny spełniać wymagania w nim zawarte. Wymagania dotyczące znaków bezpieczeństwa nieuregulowane w załączniku, w tym wzory tych znaków, są określone w Polskich Normach.

§ 4. 1. Znaki zakazu, ostrzegawcze, nakazu, ewakuacyjne i informacyjne powinny być stosowane jako znaki stałe.

2. Miejsca, w których istnieje ryzyko upadku lub kolizji z przeszkodami, powinny być na stałe oznaczone barwą bezpieczeństwa lub znakiem bezpieczeństwa.

3. Drogi powinny być na stałe oznaczone barwą bezpieczeństwa.

§ 5.

1. Sygnały świetlne, sygnały dźwiękowe i komunikaty słowne powinny być stosowane, gdy wymaga tego sytuacja, w celu zasygnalizowania niebezpieczeństwa i wezwania ludzi do podjęcia określonych działań albo do ewakuacji.

2. Łącznie mogą być stosowane:

- 1) sygnały świetlne i sygnały dźwiękowe;
- 2) sygnały świetlne i komunikaty słowne;
- 3) sygnały ręczne i komunikaty słowne.

§ 6. 1. Stosowane znaki i sygnały powinny być odpowiednio czytelne, widoczne i słyszalne. Ich czytelność, widoczność i słyszalność nie może być zmniejszana przede wszystkim przez:

- 1) jednoczesne stosowanie znaków lub sygnałów tego samego rodzaju. W szczególności należy unikać:
 - a) umieszczania zbyt wielu znaków lub sygnałów blisko siebie,
 - b) jednoczesnego stosowania dwóch sygnałów świetlnych, które łatwo mogą być pomyłone,

- c) stosowania sygnału świetlnego blisko innego źródła światła,
 - d) używania jednocześnie dwóch sygnałów dźwiękowych,
 - e) stosowania sygnałów dźwiękowych przy zbyt dużym natężeniu hałasu tła (otoczenia);
- 2) zastosowanie nieodpowiedniego wzoru znaku;
 - 3) niewystarczającą liczbę znaków lub sygnałów oraz ich nieodpowiednie umiejscowienie;
 - 4) niewystarczającą dbałość o stan techniczny lub prawidłowe funkcjonowanie urządzeń sygnalizacyjnych.
2. Znaki bezpieczeństwa i urządzenia sygnalizacyjne powinny być sprawdzane, czyszczone i konserwowane w regularnych odstępach czasu oraz, w zależności od potrzeb, naprawiane i wymieniane, tak aby zapewnić spełnianie przez nie funkcji informacyjnej i sygnalizacyjnej.
3. Liczba i umiejscowienie znaków bezpieczeństwa i urządzeń sygnalizacyjnych powinny być uzależnione od wielkości terenu, na którym są stosowane, oraz od rodzajów i poziomu występujących zagrożeń.
- § 7.** Jeśli zdolność słyszenia lub widzenia pracowników jest ograniczona, w szczególności w związku ze stosowaniem środków ochrony indywidualnej, znaki i sygnały bezpieczeństwa powinny być dostosowane do możliwości percepcyjnych pracowników.
- § 8.**
- 1. Znaki i sygnały bezpieczeństwa, wymagające zasilania energią elektryczną, w razie przerwy w dopływie tej energii powinny mieć zapewnione zasilanie awaryjne, chyba że przerwa ta spowoduje ustanie zagrożenia.
 - 2. Przed zastosowaniem sygnałów świetlnych lub sygnałów dźwiękowych należy upewnić się, że działają poprawnie i niezawodnie.
 - 3. Działanie sygnału świetlnego lub sygnału dźwiękowego powinno nastąpić w czasie, kiedy jest to niezbędne z uwagi na bezpieczeństwo pracowników; działanie tego sygnału powinno trwać do czasu ustania zagrożenia.

Rozdział 2

Wymagania dotyczące stosowania znaków bezpieczeństwa

§ 9.

- 1. Znaki bezpieczeństwa powinny być umieszczone odpowiednio do linii wzroku - w miejscu lub w najbliższym otoczeniu określonego zagrożenia, a w przypadku ogólnego zagrożenia - przy wejściu na teren, na którym występuje zagrożenie.
- 2. Miejsce, w którym znajdują się znaki bezpieczeństwa, powinno być dobrze oświetlone, łatwo dostępne i widoczne. W przypadku gdy znaki znajdują się w miejscu o niedostatecznym poziomie oświetlenia dziennego, miejsce to powinno być oświetlone światłem elektrycznym albo powinny być zastosowane znaki wykonane z materiału posiadającego zdolność emisji światła po usunięciu źródła wzbudzającego lub pokryte takim materiałem.

§ 10. Znak bezpieczeństwa powinien być usunięty, gdy przestanie istnieć zagrożenie, którego on dotyczy.

§ 11. Wymagania dotyczące stosowania znaków ewakuacyjnych i znaków dotyczących ochrony przeciwpożarowej określają odrębne przepisy i Polskie Normy.

Rozdział 3

Wymagania dotyczące oznaczania przeszkód, niebezpiecznych miejsc i dróg

§ 12.

1. Miejsca w zakładzie pracy, do których pracownicy mają dostęp podczas pracy, a w których istnieje ryzyko kolizji z przeszkodami, upadku lub spadania przedmiotów, powinny być oznakowane skośnymi pasami - na przemian żółtymi i czarnymi lub czerwonymi i białymi.
2. Wymiary oznaczenia, o którym mowa w ust. 1, powinny być odpowiednie do rozmiaru przeszkody lub niebezpiecznego miejsca.
3. Żółte i czarne lub białe i czerwone pasy powinny być narysowane pod kątem około 45° i powinny mieć zbliżone wymiary.

§ 13.

1. Drogi w budynkach powinny być wyraźnie wyznaczone za pomocą ciągłych pasów o dobrze widocznej barwie (z uwzględnieniem barwy podłoża) - najlepiej żółtej lub białej.
2. Rozmieszczenie pasów wyznaczających drogi powinno uwzględniać niezbędną (bezpieczną) odległość między pojazdami i jakąkolwiek przeszkodą mogącą znajdować się w pobliżu oraz między pieszymi i pojazdami.
3. Przepis ust. 1 dotyczy również stałych dróg na zewnątrz budynków, o ile drogi te nie są otoczone odpowiednimi barierami lub chodnikami.

Rozdział 4

Wymagania dotyczące sygnałów świetlnych

§ 14.

1. Światło emitowane przez urządzenie sygnalizacyjne powinno kontrastować odpowiednio z otoczeniem i warunkami jego stosowania; nie może ono być zbyt silne, aby nie powodowało oślnienia, ani zbyt słabe, aby nie powodowało złej widoczności sygnału.
2. Powierzchnia świecąca może być tylko w jednym kolorze lub zawierać symbol obrazkowy (piktogram) na określonym tle - zgodnie z wymaganiami określonymi w Polskich Normach.

§ 15.

1. Jeżeli urządzenie może wysyłać sygnał świetlny ciągły i przerywany (migający) - sygnał przerywany powinien być używany do informowania o większym niebezpieczeństwie lub o pilniejszej potrzebie interwencji albo podjęcia określonej akcji, niż to wskazuje sygnał ciągły. Czas trwania każdego błysku i częstotliwość błysków w sygnale przerywanym powinny być tak dobrane, aby zapewnić dobrą percepcję informacji i uniknąć pomylenia z różnymi sygnałami świetlnymi przerywanymi lub z sygnałem ciągłym.

2. Jeżeli sygnał świetlny przerywany jest używany zamiast lub razem z sygnałem dźwiękowym, kod tego sygnału powinien być taki sam.
3. Urządzenie do wysyłania sygnałów świetlnych, używane w przypadku poważnego niebezpieczeństwa, powinno zapewniać ciągłość wysyłania sygnałów, w szczególności poprzez zainstalowanie dodatkowego źródła światła lub systematyczne kontrole urządzenia.

Rozdział 5

Wymagania dotyczące sygnałów dźwiękowych

§ 16.

1. Sygnał dźwiękowy powinien:

- 1) być dobrze słyszalny - o poziomie dźwięku odpowiednio wyższym niż poziom hałasu tła (otoczenia), a jednocześnie nie może być nadmiernie głośny lub przykry;
- 2) być łatwo rozpoznawalny, zwłaszcza gdy chodzi o czas trwania impulsów oraz przerw między impulsami i grupą impulsów;
- 3) łatwo odróżniać się od innych sygnałów dźwiękowych oraz hałasu tła (otoczenia).

2. Jeżeli urządzenie może wysyłać sygnał dźwiękowy o zmiennej i stałej częstotliwości - sygnał o zmiennej częstotliwości powinien być używany do informowania o większym niebezpieczeństwie lub o pilniejszej potrzebie interwencji albo podjęcia określonej akcji, niż to wskazuje sygnał o stałej częstotliwości.

§ 17. Dźwiękowy sygnał wzywający do ewakuacji powinien być ciągły.

§ 18. Wymagania dotyczące projektowania sygnałów dźwiękowych określone są w Polskich Normach.

Rozdział 6

Wymagania dotyczące stosowania komunikatów słownych

§ 19.

1. Komunikat słowny wysyłany przez nadawcę lub urządzenie emitujące do jednego lub wielu odbiorców powinien mieć formę krótkich tekstów, zwrotów, słów pojedynczych lub grup słów.
2. Komunikaty słowne powinny być możliwie jak najkrótsze, najprostsze i najbardziej przejrzyste - przystosowane do zdolności werbalnej nadawcy i zdolności słyszenia odbiorcy lub odbiorców.
3. Komunikat słowny może być przekazywany bezpośrednio (wypowiadany przez człowieka) lub pośrednio (emitowany za pomocą odpowiedniego urządzenia).

§ 20.

1. Osoby, będące nadawcami i odbiorcami komunikatu powinny dobrze znać język, w którym jest sformułowany, aby mogły go poprawnie wymówić oraz zrozumieć i w efekcie przyjąć odpowiednie zachowanie zgodne z wymaganiami bezpieczeństwa i ochrony zdrowia.
2. Jeżeli komunikat słowny jest używany zamiast lub razem z sygnałami ręcznymi, a nie stosuje się specjalnych kodów, należy użyć takich słów jak:

- start
 - zatrzymać
 - koniec
 - szybko
 - wolno
 - do góry
 - do dołu
 - do przodu
 - do dołu
 - w prawo
 - w lewo
 - stop
- oznaczające rozpoczęcie kierowania,
 - oznaczające przerwę lub zakończenie jakiegoś ruchu,
 - oznaczające zatrzymanie działania,
 - oznaczające konieczność przyspieszenia ruchu ze względów bezpieczeństwa,
 - oznaczające konieczność powolnego wykonywania ruchu,
 - w znaczeniu "podnieść ładunek do góry",
 - w znaczeniu "opuścić ładunek w dół",
 - oznaczające kierunek ruchu, który jednocześnie powinien być skoordynowany z odpowiednimi sygnałami ręcznymi,
 - oznaczające konieczność zatrzymania w nagłym przypadku.

Rozdział 7

Wymagania dotyczące stosowania sygnałów ręcznych

§ 21.

1. Sygnał ręczny powinien być precyzyjny, prosty, łatwy do wykonania i do zrozumienia, a także odróżniać się od innych sygnałów.

2. Jeśli podczas sygnału ręcznego konieczne jest używanie obu rąk naraz - ich użycie powinno odbywać się w sposób symetryczny i dotyczyć tylko jednego sygnału.

§ 22. Osoba przekazująca sygnały ręczne - sygnalista lub hakowy - zwana dalej "sygnalistą", wykonuje za pomocą rąk lub dłoni określone w poniższej tabeli gesty, przekazując w ten sposób instrukcje dotyczące określonych manewrów osobie odbierającej sygnał, zwanej dalej "operatorem".

Znaczenie sygnału	Opis sygnału	Ilustracja
1	2	3
A. Sygnały ogólne		
START Uwaga! Początek kierowania	Obie ręce wyciągnięte poziomo, dłonie zwrócone wewnętrzną stroną do przodu	rys. 1
ZATRZYMAĆ Przerwa - koniec ruchu	Prawa ręka skierowana do góry, z wewnętrzną stroną dłoni skierowaną do przodu	rys. 2
KONIEC Zatrzymanie działania	Obie ręce połączone na wysokości klatki piersiowej	rys. 3
RUCH SZYBKI	Zakodowane gesty sterujące ruchem, przedstawione w tabeli, wykonywane są w szybkim	

	tempie	
RUCH POWOLNY	Zakodowane gesty sterujące ruchem, przedstawione w tabeli, wykonywane są bardzo powoli	
B. Ruchy pionowe		
PODNIĘĆ DO GÓRY	Prawa ręka skierowana do góry z dłonią skierowaną wewnętrzną stroną do przodu - wykonuje wolno ruch okrężny	rys. 4
OPUŚCIĆ DO DOŁU	Prawa ręka skierowana do dołu z dłonią skierowaną wewnętrzną stroną do przodu - wykonuje wolno ruch okrężny	rys. 5
ODLEGŁOŚĆ PIONOWA	Dłonie pokazują odpowiednią odległość	rys. 6
C. Ruchy poziome		
RUCH DO PRZODU	Obie ręce zgięte, dłonie skierowane wewnętrzną stroną do góry, przedramiona wykonują powolne ruchy w kierunku ciała	rys. 7
RUCH DO TYŁU	Obie ręce zgięte, dłonie skierowane wewnętrzną stroną na zewnątrz, przedramiona wykonują powolne ruchy od siebie	rys. 8
RUCH W PRAWO OD SYGNALISTY	Prawa ręka wyciągnięta poziomo z dłonią zwróconą wewnętrzną stroną do dołu, wykonuje małe powolne ruchy w prawo	rys. 9
RUCH W LEWO OD SYGNALISTY	Lewa ręka wyciągnięta poziomo z dłonią zwróconą wewnętrzną stroną do dołu, wykonuje małe powolne ruchy w lewo	rys. 10
ODLEGŁOŚĆ POZIOMA	Dłonie pokazują odpowiednią odległość	rys. 11
D. Niebezpieczeństwo		
STOP Zatrzymanie w nagłym przypadku	Obie ręce wyciągnięte do góry, dłonie zwrócone wewnętrzną stroną do przodu	rys. 12

Uwaga: Wszystkie zakodowane gesty, przedstawione w tabeli, nie wykluczają użycia, zwłaszcza w pewnych sektorach działalności, innych dodatkowych gestów, stosowanych na podstawie przepisów szczegółowych.

§ 23.

1. Sygnalista kieruje manewrami w taki sposób, aby ich wykonywanie zapewniało bezpieczeństwo pracownikom znajdującym się w pobliżu.
2. Sygnalista powinien mieć możliwość kontrolowania wszystkich manewrów - bez ryzyka narażenia na zagrożenia związane z wykonywaniem tych manewrów. Jeżeli wymóg ten nie może być w pełni spełniony przez jednego sygnalistę - pracodawca powinien zatrudnić jednego lub kilku dodatkowych sygnalistów.
3. Jeżeli operator nie może wykonać otrzymanych od sygnalisty poleceń z zachowaniem wymagań bezpieczeństwa - powinien wstrzymać wykonywanie rozpoczętego manewru i zażądać nowych instrukcji.

§ 24. Sygnalista powinien być wyposażony w jeden lub więcej elementów rozpoznawczych, takich jak kurtka, kamizelka, kask, opaska. Elementy rozpoznawcze powinny mieć jaskrawe, najlepiej jednakowe kolory, takie jak pomarańczowy, żółty lub czerwony, używane wyłącznie przez sygnalistę.

ZAŁĄCZNIK Nr 2

SZCZEGÓŁOWE ZASADY STOSOWANIA ŚRODKÓW OCHRONY INDYWIDUALNEJ

§ 1. Środki ochrony indywidualnej dobiera się i stosuje:

- 1) w sytuacjach, kiedy nie można uniknąć zagrożeń lub wystarczająco ograniczyć związanego z nimi ryzyka przez organizację pracy lub zastosowanie środków ochrony zbiorowej;
- 2) odpowiednio do występujących na stanowisku pracy zagrożeń określonych na podstawie oceny ryzyka zawodowego uwzględniającej warunki występujące w danym miejscu pracy, wymagania ergonomii i stan zdrowia pracownika.

§ 2. W zależności od stopnia zagrożenia, częstości narażenia na zagrożenie, cech stanowiska pracy każdego pracownika i skuteczności działania środków ochrony indywidualnej pracodawca powinien określić warunki stosowania środków ochrony indywidualnej, w szczególności czas i przypadki, w których powinny być używane.

§ 3.

1. Dostarczane pracownikom środki ochrony indywidualnej:

- 1) nie mogą same z siebie stanowić źródła zagrożenia;
- 2) dobiera się w taki sposób, aby były dopasowane do pracownika lub wyposażone w regulację umożliwiającą ich dopasowanie;
- 3) w przypadku występowania więcej niż jednego zagrożenia i konieczności jednoczesnego stosowania kilku środków ochrony indywidualnej dopasowuje się je względem siebie w sposób niepowodujący zmniejszenia właściwości ochronnych tych środków.

3. Środki ochrony indywidualnej wymienia się zgodnie ze wskazaniem producenta danego środka lub w przypadku utraty właściwości ochronnych. Stan środków ochrony indywidualnej jest okresowo sprawdzany i dokumentowany.

3. W razie potrzeby, w celu zapewnienia właściwego używania środków ochrony indywidualnej, pracodawca organizuje pokazy używania tych środków.

- 1) analizę i ocenę zagrożeń w sytuacjach, o których mowa w § 1 pkt 1;
- 2) określenie cech, jakie muszą posiadać środki ochrony indywidualnej, aby skutecznie chroniły przed zagrożeniami, o których mowa w pkt 1, z uwzględnieniem wszelkiego ryzyka, jakie mogą stwarzać te środki same z siebie;
- 3) porównanie cech dostępnych na rynku środków ochrony indywidualnej z cechami, o których mowa w pkt 2.

§ 6. Przy ustalaniu niezbędnych do stosowania środków ochrony indywidualnej pracodawca uwzględnia wskazania zawarte w tabelach nr 1-3.

ZAGROŻENIA, W PRZYPADKU KTÓRYCH JEST WYMAGANE STOSOWANIE ŚRODKÓW OCHRONY INDYWIDUALNE J¹⁾, 2)

Zagrożenia	Części ciała, które należy zabezpieczyć, aby zmniejszyć ryzyko związane z zagrożeniem														
	głowa		ciało	oczy	narząd słuchu	układ oddechowy	ręce	części kończyn górnych	stopy	części kończyn dolnych	skóra	tułowie, w tym brzuch	układ rozrodczy	części ciała	całe ciało
	człowieka	człowieka													

				a					inne niż ręce	inne niż stop y							
1			2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Fizyczne	mechaniczne	spadające lub wyrzucone przedmioty, zderzenie z przeszkodą, strumienie pod wysokim ciśnieniem	x	x	x	x			x	x	x	x	x			x	x
		upadki na skutek poślizgnięcia	x		x	x			x	x	x	x				x	x
		upadki z wysokości	x		x	x			x	x	x	x				x	x
		drgania (wibracje)							x	x	x	x				x	x
		statyczny ucisk na części ciała	x	x	x	x			x	x	x	x				x	x
		otarcia, ukłucia, ...	x	x	x	x			x	x	x	x	x	x		x	x

	ugryzie nia, cięcia lub odcięci a, zaciśni ęcia, ukąsze nia, przekłu cia lub przebic ia																
	utknięc ie, zapłata nie lub pochw ycenie	x	x	x	x			x	x	x	x					x	x
hałas						x											
termicz ne	wysoka temper atura lub ogień	x	x	x	x			x	x	x	x	x	x			x	x
	niska temper atura	x	x	x	x			x	x	x	x	x				x	x
elektryc zne	poraże nie prądem (dotyk bezpoś redni lub pośred ni)	x	x					x	x	x	x					x	x
	ładunki elektro statycz ne							x		x						x	x

	promieniowanie	jonizujące	x	x	x	x			x	x			x	x	x	x	x
		niejonizujące, w tym słoneczne (inne niż widzialne)	x	x	x	x			x	x			x			x	x
Chemiczne (w tym związane z nanomateriałami)	aerozole	cząstki stałe (pyły, opary, dym, włókna i nanomateriał)	x	x	x	x		x	x	x	x	x	x			x	x
		cząstki ciekłe (mgły i opary)	x	x		x		x	x	x	x	x				x	x
	płyyny	zanurzenie	x	x	x	x			x	x	x	x	x			x	x
		rozpryski, spryskanie, strumienie	x	x	x	x			x	x	x	x	x			x	x
	gazy i pary		X	x		x		x	x	x	x	x	x			x	x
Czynniki biologiczne	aerozole	cząstki stałe i ciekłe			x	x		x	x	x	x	x	x			x	x
	płyyny	kontakt bezpośredni lub pośredni			x	x			x	x	x	x	x			x	x

		rozpryski, spryskanie, strumienie	x		x	x				x	x	x	x	x			x	x
	osoby, zwierzęta, materiały	kontakt bezpośredni lub pośredni			x	x			x	x	x	x	x				x	x
Inne zagrożenia		utonięcie																x
		uduszenie (niedobór tlenu)						x										
		urazy związane z brakiem widoczności																x

¹⁾ Katalog zagrożeń, w przypadku których jest wymagane stosowanie środków ochrony indywidualnej, i części ciała, które należy zabezpieczyć, aby zmniejszyć ryzyko związane z zagrożeniem, nie jest katalogiem zamkniętym.

²⁾ Środki ochrony indywidualnej dobiera się i stosuje odpowiednio do występujących na stanowisku pracy zagrożeń określonych na podstawie oceny ryzyka zawodowego uwzględniającej warunki występujące w danym miejscu pracy, wymagania ergonomii i stan zdrowia pracownika.

Tabela nr 2

PRZYKŁADOWE RODZAJE PRAC ORAZ GAŁĘZIE I SEKTORY GOSPODARKI, W KTÓRYCH MOŻE BYĆ WYMAGANE STOSOWANIE ŚRODKÓW OCHRONY INDYWIDUALNEJ (ŚOI)¹⁾

Zagrożenia	Zagrożona część ciała i rodzaj ŚOI	Przykłady działalności, w których może być wymagane użycie odpowiedniego rodzaju	Gałęzie i sektory gospodarki
------------	------------------------------------	--	------------------------------

		ŚOI	
1	2	3	4
I. ZAGROŻENIA FIZYCZNE			
ZAGROŻENIA FIZYCZNE - MECHANICZNE			
Spadające lub wyrzucone przedmioty, zderzenia z przeszkodą i strumienie pod wysokim ciśnieniem	Czaszka: hełm ochronny	<ul style="list-style-type: none"> - prace na rusztowaniach, pod nimi lub w wyznaczonej strefie pracy na wysokości - i w miejscach pracy na wysokości - prace przy stawianiu szkieletów konstrukcji i roboty drogowe - zakładanie i zdejmowanie szalunków - montaż i demontaż rusztowań - prace montażowe i instalacyjne - wyburzanie - roboty strzałowe - prace w wykopach, rowach, szybach i tunelach - prace w sąsiedztwie dźwigów, urządzeń do podnoszenia, dźwignic i przenośników - prace w wyrobiskach podziemnych, w kamieniołomach, przy otwartych wykopach - prace przy piecach przemysłowych, zasobnikach, maszynach, silosach, zbiornikach i rurociągach - praca przy uboju i na taśmie rozbioru w rzeźniach - obsługa załadunku lub transport i magazynowanie 	<ul style="list-style-type: none"> - budowanie budynków - praca przy konstrukcjach inżynierii lądowej - produkcja, montaż i konserwacja maszyn - budownictwo okrętowe - prace górnicze - wytwarzanie energii - budowa i konserwacja infrastruktury - hutnictwo żelaza i stali - praca w rzeźniach - prace manewrowe na kolei - porty, transport i logistyka - przemysł leśny

		<ul style="list-style-type: none"> - roboty leśne - prace na stalowych mostach, konstrukcjach stalowych, stalowych konstrukcjach hydraulicznych, wielkich piecach, w stalowniach, walcowniach, dużych zbiornikach, dużych rurociągach, instalacjach kotłowych i stacjach energetycznych - prace ziemne i skalne - prace z narzędziami do przykręcania śrub - prace przy wielkich piecach, w zakładach bezpośredniej redukcji rud, stalowniach, walcowniach, kuźniach, kuźniach matrycowych i odlewniach - prace związane z przemieszczaniem się na rowerach i rowerach z napędem mechanicznym 	
	Oczy lub twarz: okulary, gogle i osłony na twarz	<ul style="list-style-type: none"> - prace spawalnicze i szlifierskie - ręczne młotkowanie - doszczelnianie i dłutowanie - wybieranie i przetwarzanie materiałów skalnych - prace z narzędziami do przykręcania śrub - prace przy maszynach do obróbki skrawaniem materiału dającego krótkie wióry - kucie matrycowe - usuwanie i rozdrabnianie 	<ul style="list-style-type: none"> - budowanie budynków - praca przy konstrukcjach inżynierii lądowej - produkcja, montaż i konserwacja maszyn - budownictwo okrętowe - prace górnicze - wytwarzanie energii - budowa i konserwacja infrastruktury -

	fragmentów - napyłanie materiałów ściernych - stosowanie kos do zarośli lub pilarek łańcuchowych - procedury dentystyczne i chirurgiczne - wiercenie	hutnictwo żelaza i stali - przemysł metalurgiczny i drzewny - cięcie kamienia - ogrodnictwo - opieka zdrowotna - leśnictwo - produkcja szkła
Kończyny dolne (części kończyn dolnych): obuwie (buty, buty z wysokimi cholewami itp.) z noskami ochronnymi, obuwie z zabezpieczeniem śródstopia, obuwie antypoślizgowe	- prace przy stawianiu szkieletów konstrukcji i roboty drogowe - zakładanie i zdejmowanie szalunków - montaż i instalowanie rusztowań - wyburzanie - roboty w zakresie wysadzania - wybieranie i obróbka materiałów skalnych - praca przy uboju i na taśmie rozbioru w rzeźniach - transport i magazynowanie - prace z formami w przemyśle ceramicznym - prace z zamrożonym mięsem i pakowanie konserwowanej żywności - produkcja szkła płaskiego i szklanych pojemników, wytwarzanie oraz obróbka szkła - prace remontowe i renowacyjne - roboty leśne - prace z elementami z betonu lub prefabrykowanymi,	- budowanie budynków - praca przy konstrukcjach inżynierii lądowej - produkcja, montaż i konserwacja maszyn - budownictwo okrętowe - prace górnicze - wytwarzanie energii - budowa i konserwacja infrastruktury - hutnictwo żelaza i stali - praca w rzeźniach - przedsiębiorstwa logistyczne - przemysł wytwórczy - przemysł szklarski - przemysł leśny

		<p>włączając w to wznoszenie i demontaż szalowania</p> <ul style="list-style-type: none"> - prace na placach budowy i w magazynach - prace na dachu - prace na stalowych mostach, konstrukcjach stalowych, masztach, wieżach, dźwigach, stalowych konstrukcjach hydraulicznych, wielkich piecach, w stalowniach, walcowniach, dużych zbiornikach, dużych rurociągach, dźwignicach, instalacjach kotłowych i elektrowniach - prace przy konstrukcjach piecowych, instalacjach ogrzewania, wentylacji i prace przy montażu elementów metalowych - prace przy wielkich piecach, w zakładach bezpośredniej redukcji rud, stalowniach, walcowniach, kuźniach, kuźniach matrycowych, podczas kucia na gorąco i podczas wyciągania - prace w kamieniołomach i kopalniach odkrywkowych, przy wydobywaniu węgla - prace z formami w przemysle ceramicznym - wyprawianie pieców w przemysle ceramicznym - prace manewrowe na kolei 	
Upadki na skutek	Stopy:	- roboty na śliskich	- budowanie

poślizgnięcia	obuwie przeciwpoślizgowe Czaszka: hełm ochronny	powierzchniach - roboty w wilgotnym środowisku	budynków - praca przy konstrukcjach inżynierii lądowej - budownictwo okrętowe - rzeźnia - sprzątanie - przemysł spożywczy - ogrodnictwo - rybołówstwo
Upadki z wysokości	Całe ciało: środki ochrony indywidualnej, które mają zapobiegać upadkom z wysokości lub zapewniać ochronę w razie upadku Czaszka: hełm ochronny	- prace na rusztowaniach - montaż elementów prefabrykowanych - prace na masztach - prace na dachu - praca na powierzchniach pionowych lub nachylonych - praca w kabinach wysokich dźwignic - praca w wysoko położonych kabinach urządzeń magazynowych - praca w górnych częściach wież wiertniczych - praca w szybach i kanałach ściekowych - prace na drabinach, kłamrach i innych konstrukcjach	- budowanie budynków - praca przy konstrukcjach inżynierii lądowej - budownictwo okrętowe - konserwacja infrastruktury - konserwacja maszyn
Drgania (wibracje)	Ręce: rękawice ochronne Stopy: obuwie antywibracyjne	- praca za pomocą ręcznych narzędzi - prace z wykorzystaniem maszyn i urządzeń budowlanych	- przemysł wytwórczy - roboty budowlane - inżynieria lądowa
Statyczny ucisk na części ciała	Kolana (części kończyn dolnych): nakolanniki	- wykładanie bloków, płytek i kostki na podłożu	- budowanie budynków - praca przy

			konstrukcjach inżynierii lądowej
	Stopy: obuwie z noskami ochronnymi Ręce: rękawice chroniące przed statycznym uciskiem	- wyburzanie - obsługa ładunków	- budowanie budynków - praca przy konstrukcjach inżynierii lądowej - transport i magazynowanie - obsługa techniczna
Otarcia, ułucia, ugryzienia, cięcia lub odcięcia, zaciśnięcia, ukąszenia, przekłucia lub przebicia	Oczy lub twarz: okulary, gogle i osłony na twarz	- praca za pomocą ręcznych narzędzi - spawanie i kucie - prace spawalnicze i szlifierskie - dłutowanie - wybieranie i przetwarzanie materiałów skalnych - prace przy maszynach do obróbki skrawaniem materiału dającego krótkie wióry - kucie matrycowe - usuwanie i rozdrabnianie fragmentów - napyłanie materiałów ściernych - stosowanie kos do zarośli lub pilarek łańcuchowych	- budowanie budynków - praca przy konstrukcjach inżynierii lądowej - budownictwo okrętowe - prace górnicze - wytwarzanie energii - konserwacja infrastruktury - hutnictwo żelaza i stali - przemysł metalurgiczny i drzewny - cięcie kamienia - ogrodnictwo - leśnictwo
	Ręce: rękawice ochronne do pracy mechanicznej	- roboty z ramami ze stali - przenoszenie obiektów o ostrych brzegach inne niż przy obsłudze maszyn, w których istnieje niebezpieczeństwo wciągnięcia rękawicy - prace z częstym cięciem za pomocą ręcznego noża podczas produkcji lub uboju	- budowanie budynków - praca przy konstrukcjach inżynierii lądowej - budownictwo okrętowe - konserwacja infrastruktury - przemysł wytwórczy

		<ul style="list-style-type: none"> - wymiana ostrzy w maszynach do cięcia - roboty leśne - prace ogrodnicze 	<ul style="list-style-type: none"> - przemysł spożywczy - ubój - przemysł leśny
	Przedramiona: ochrona kończyn górnych	<ul style="list-style-type: none"> - prace przy cięciu i odkostnianiu mięsa 	<ul style="list-style-type: none"> - przemysł spożywczy - ubój
	Tułów, w tym brzuch / kończyny dolne: fartuch ochronny, getry, spodnie oporowe (spodnie odporne na cięcie)	<ul style="list-style-type: none"> - prace z częstym cięciem za pomocą ręcznego noża podczas produkcji lub uboju - roboty leśne 	<ul style="list-style-type: none"> - przemysł spożywczy - ubój - przemysł leśny
	Stopy: obuwie z oporem penetracyjnym	<ul style="list-style-type: none"> - prace przy stawianiu szkieletów konstrukcji i roboty drogowe - wyburzanie - zakładanie i zdejmowanie szalunków - roboty leśne 	<ul style="list-style-type: none"> - budowanie budynków - praca przy konstrukcjach inżynierii lądowej - budownictwo okrętowe - prace górnicze - przemysł leśny
Utknięcie, zaplątanie lub pochwycenie	Całe ciało: odzież ochronna do stosowania, gdy istnieje ryzyko zaplątania się w części ruchome	<ul style="list-style-type: none"> - prace narażające na zaplątanie się w częściach maszyn - prace narażające na utknięcie w częściach maszyn - prace narażające na utknięcie ubrania w częściach maszyn - prace narażające na zrzucenie lub zmiecenie 	<ul style="list-style-type: none"> - budowanie maszyn - produkcja maszyn o dużej przeciążalności - prace inżynierskie - budownictwo - rolnictwo
ZAGROŻENIA FIZYCZNE - HAŁAS			
Hałas	Narząd słuchu: ochronniki słuchu	<ul style="list-style-type: none"> - prace przy prasach do metalu - prace z wiertarkami pneumatycznymi - prace obsługi naziemnej na lotniskach 	<ul style="list-style-type: none"> - przemysł metalurgiczny - przemysł wytwórczy - budowanie budynków

		<ul style="list-style-type: none"> - roboty z użyciem narzędzi ręcznych z napędem - roboty w zakresie wysadzania - prace przy wbijaniu pali - obróbka drewna i prace w przemyśle włókienniczym - obsługa maszyn i urządzeń - obróbka metalu - praca w suszarniach - praca w ubojniach - produkcja tworzyw sztucznych 	<ul style="list-style-type: none"> - praca przy konstrukcjach inżynierii lądowej - przemysł lotniczy - prace górnicze
ZAGROŻENIA FIZYCZNE - TERMICZNE			
Wysoka temperatura lub ogień	Twarz / cała głowa: hełmy / przyłbice spawalnicze, hełmy / nakrycia głowy chroniące przed wysoką temperaturą lub ogniem, kaptury zabezpieczające przed wysoką temperaturą lub ogniem	<ul style="list-style-type: none"> - praca przy wysokich temperaturach, falach gorąca lub ognia - prace z roztopionymi substancjami lub w ich sąsiedztwie - praca przy spawaniu tworzyw sztucznych - prace przy spawaniu metali 	<ul style="list-style-type: none"> - hutnictwo żelaza i stali - przemysł metalurgiczny - usługi w zakresie konserwacji - przemysł wytwórczy
	Tułów, w tym brzuch / kończyny dolne: fartuch ochronny, getry	<ul style="list-style-type: none"> - spawanie i kucie - odlewanie 	<ul style="list-style-type: none"> - hutnictwo żelaza i stali - przemysł metalurgiczny - usługi w zakresie konserwacji - przemysł wytwórczy
	Ręce: rękawice ochronne chroniące przed wysoką temperaturą lub	<ul style="list-style-type: none"> - spawanie i kucie - praca przy wysokich temperaturach, falach gorąca lub ognia - prace z roztopionymi 	<ul style="list-style-type: none"> - hutnictwo żelaza i stali - przemysł metalurgiczny - usługi w zakresie

	ogniem	substancjami lub w ich sąsiedztwie	konserwacji - przemysł wytwórczy
	Przedramiona: rękawy	- spawanie i kucie - prace z roztopionymi substancjami lub w ich sąsiedztwie	- hutnictwo żelaza i stali - przemysł metalurgiczny - usługi w zakresie konserwacji - przemysł wytwórczy
	Stopy: obuwie chroniące przed wysoką temperaturą lub ogniem	- prace z roztopionymi substancjami lub w ich sąsiedztwie	- hutnictwo żelaza i stali - przemysł metalurgiczny - usługi w zakresie konserwacji - przemysł wytwórczy
	Całe ciało / części ciała: odzież ochronna chroniąca przed wysoką temperaturą lub ogniem	- praca przy wysokich temperaturach, falach gorąca lub ognia	- hutnictwo żelaza i stali - przemysł metalurgiczny - przemysł leśny
Niska temperatura	Ręce: rękawice ochronne chroniące przed niską temperaturą Stopy: obuwie chroniące przed niską temperaturą	- praca na otwartej przestrzeni w bardzo niskich temperaturach - prace w pomieszczeniach o bardzo niskiej temperaturze - praca z płynami kriogenicznymi	- budowanie budynków - praca przy konstrukcjach inżynierii lądowej - budownictwo okrętowe - prace górnicze - przemysł spożywczy - rolnictwo i sektor rybołówstwa
	Całe ciało / części ciała, w tym głowa: odzież ochronna chroniąca przed	- praca na otwartej przestrzeni w bardzo niskich temperaturach - prace w	- budowanie budynków - praca przy konstrukcjach

	niską temperaturą	<p> pomieszczeniach o bardzo niskiej temperaturze </p>	<p> inżynierii lądowej </p> <ul style="list-style-type: none"> - budownictwo okrętowe - prace górnicze - przemysł spożywczy - rolnictwo i sektor rybołówstwa - transport i magazynowanie
ZAGROŻENIA FIZYCZNE - ELEKTRYCZNOŚĆ			
Porażenie prądem (dotyk bezpośredni lub pośredni)	<p>Cała głowa: hełmy elektroizolacyjne</p> <p>Ręce: rękawice elektroizolacyjne</p> <p>Stopy: obuwie elektroizolacyjne</p> <p>Całe ciało / ręce / stopy: prądotrwałe ŚOI przeznaczone do noszenia przez wykwalifikowany personel w czasie pracy przy nominalnym napięciu systemu zasilania do 800 kV AC i 600 kV DC</p>	<p> - prace pod napięciem elektrycznym lub w jego bliskości </p> <p> - praca przy systemach elektrycznych </p>	<ul style="list-style-type: none"> - wytwarzanie energii - przesył i dystrybucja energii elektrycznej - konserwacja obiektów przemysłowych - budowanie budynków - praca przy konstrukcjach inżynierii lądowej
Elektryczność statyczna	<p>Ręce: rękawice antystatyczne</p> <p>Stopy: obuwie antystatyczne/przewodzące</p> <p>Całe ciało: odzież antystatyczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> - obróbka tworzyw sztucznych i gumy - rozlewanie, gromadzenie lub ładowanie do pojemnika - praca w pobliżu elementów o wysokich ładunkach elektrycznych, takich jak taśmy przenośnikowe - praca z materiałami 	<ul style="list-style-type: none"> - przemysł wytwórczy - sektor paszowy - pakowanie roślin - produkcja, składowanie lub transport materiałów wybuchowych - produkcja elektroniki

		wybuchowymi	
ZAGROŻENIA FIZYCZNE - PROMIENIOWANIE			
Promieniowanie niejonizujące, w tym słoneczne (inne niż widzialne)	Głowa: czapki i hełmy	- praca na otwartym powietrzu	- rybołówstwo i rolnictwo - budowanie budynków - praca przy konstrukcjach inżynierii lądowej
	Oczy: okulary ochronne, gogle i osłony na twarz	- prace w warunkach promieniowania cieplnego - prace przy piecach - prace z laserami - praca na otwartym powietrzu - spawanie i cięcie gazowe - dmuchanie szkła - praca z lampami bakteriobójczymi	- hutnictwo żelaza i stali - przemysł wytwórczy - rybołówstwo i rolnictwo
	Całe ciało (skóra): ŚOI chroniące przed naturalnym i sztucznym promieniowaniem UV Twarz/ręce: środki ochrony skóry (np. kremy)	- praca na otwartym powietrzu - spawanie elektryczne - praca z lampami bakteriobójczymi - praca z lampami ksenonowymi	- budowanie budynków - praca przy konstrukcjach inżynierii lądowej - budownictwo okrętowe - prace górnicze - wytwarzanie energii - konserwacja infrastruktury - rybołówstwo i rolnictwo - przemysł leśny - ogrodnictwo - przemysł spożywczy - przemysł tworzyw sztucznych - przemysł

			poligraficzny
Promieniowanie jonizujące	<p>Oczy: okulary ochronne / gogle chroniące przed promieniowaniem jonizującym</p> <p>Ręce: rękawice ochronne chroniące przed promieniowaniem jonizującym</p>	<ul style="list-style-type: none"> - obsługa aparatów rentgenowskich - praca w zakresie medycznej diagnostyki radiowej - praca z produktami promieniotwórczymi - prace przy promieniowaniu ultrafioletowym 	<ul style="list-style-type: none"> - opieka zdrowotna - opieka weterynaryjna - składowiska odpadów promieniotwórczych - wytwarzanie energii
	<p>Tułów, w tym brzuch / części ciała: fartuch ochronny chroniący przed promieniami rentgenowskimi / płaszcz / kamizelka / spódnica chroniące przed promieniami rentgenowskimi</p>	<ul style="list-style-type: none"> - obsługa aparatów rentgenowskich - praca w zakresie medycznej diagnostyki radiowej 	<ul style="list-style-type: none"> - opieka zdrowotna - opieka weterynaryjna - opieka dentystyczna - urologia - chirurgia - radiologia interwencyjna - laboratoria
	<p>Głowa: nakrycia głowy, ŚOI chroniące przed chorobami mózgu (np. rozwojem nowotworu mózgu)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - medyczna działalność w miejscach, gdzie pracuje się z wykorzystaniem promieni rentgenowskich 	<ul style="list-style-type: none"> - opieka zdrowotna - opieka weterynaryjna - opieka dentystyczna - urologia - chirurgia - radiologia interwencyjna
	<p>Części ciała: ŚOI chroniące przed chorobami tarczycy, ŚOI chroniące przed chorobami gonad</p>	<ul style="list-style-type: none"> - obsługa aparatów rentgenowskich - praca w zakresie medycznej diagnostyki radiowej 	<ul style="list-style-type: none"> - opieka zdrowotna - opieka weterynaryjna
	<p>Całe ciało: odzież ochronna chroniąca przed promieniowaniem</p>	<ul style="list-style-type: none"> - praca w zakresie medycznej diagnostyki radiowej - praca z produktami 	<ul style="list-style-type: none"> - wytwarzanie energii - składowiska odpadów

	jonizującym	promieniotwórczymi	promieniotwórczych
II. ZAGROŻENIA CHEMICZNE (w tym związane z nanomateriałami)			
ZAGROŻENIA CHEMICZNE - AEROZOLE			
Cząstki stałe (pyły, opary, dym, włókna i nanomateriał)	Układ oddechowy: wyposażenie chroniące układ oddechowy przed cząstkami stałymi	- wyburzanie - roboty w zakresie wysadzania - piaskowanie i polerowanie powierzchni - praca w obecności azbestu - użycie materiałów składających się z nanocząstek lub zawierających nanocząstki - spawanie - prace kominiarskie - prace przy wykładaniu pieców i kadzi, gdzie może występować zapylenie - prace w sąsiedztwie otworów spustowych wielkich pieców, gdzie mogą występować opary metali ciężkich - prace w sąsiedztwie wsadów wielkich pieców	- budowanie budynków - praca przy konstrukcjach inżynierii lądowej - budownictwo okrętowe - prace górnicze - hutnictwo żelaza i stali - przemysł metalurgiczny i drzewny - przemysł motoryzacyjny - cięcie kamienia - przemysł farmaceutyczny - opieka zdrowotna - przygotowanie cytostatyków
	Ręce: rękawice ochronne chroniące przed chemikaliami i krem ochronny jako dodatkowa ochrona	- praca w obecności azbestu - użycie materiałów składających się z nanocząstek lub zawierających nanocząstki	- budowanie budynków - praca przy konstrukcjach inżynierii lądowej - budownictwo okrętowe - konserwacja obiektów przemysłowych
	Całe ciało: odzież ochronna chroniąca przed cząstkami stałymi	- wyburzanie - praca w obecności azbestu - użycie materiałów składających się z	- budowanie budynków - praca przy konstrukcjach inżynierii lądowej

		nanocząstek lub zawierających nanocząstki - prace kominiarskie - przygotowywanie środków ochrony roślin	- budownictwo okrętowe - konserwacja obiektów przemysłowych - rolnictwo
	Oczy: okulary, gogle i osłony na twarz	- obróbka drewna - roboty drogowe	- górnictwo - przemysł metalurgiczny i drzewny - praca przy konstrukcjach inżynierii lądowej
Cząstki ciekłe (mgły i opary)	Oczy: okulary, gogle i osłony na twarz	- obróbka powierzchniowa - prace z rozpylaczami płynów - prace z kwasami i roztworami żrącymi, środkami odkażającymi i substancjami do usuwania korozji	- przemysł metalurgiczny - przemysł chemiczny - przemysł motoryzacyjny - laboratoria - sprzątanie
	Układ oddechowy: wyposażenie chroniące układ oddechowy przed cząstkami stałymi	- obróbka powierzchniowa (np. lakierowanie/malowanie, obróbka strumieniowo-ścierna) - czyszczenie powierzchni	- przemysł metalurgiczny - przemysł wytwórczy - sektor motoryzacyjny
	Ręce: rękawice ochronne chroniące przed chemikaliami	- obróbka powierzchniowa - czyszczenie powierzchni - prace z rozpylaczami płynów - prace z kwasami i roztworami żrącymi, środkami odkażającymi i substancjami do usuwania korozji	- przemysł metalurgiczny - przemysł wytwórczy - sektor motoryzacyjny
	Całe ciało: odzież ochronna chroniąca przed	- obróbka powierzchniowa - czyszczenie powierzchni	- przemysł metalurgiczny - przemysł

	chemikaliami		wytwórczy - sektor motoryzacyjny
ZAGROŻENIA CHEMICZNE - PŁYNY			
Zanurzenie Rozpryski, spryskanie i strumienie	Oczy: okulary, gogle i osłony na twarz	- prace z rozpylaczami płynów - prace z kwasami i roztworami żrącymi, środkami odkażającymi i substancjami do usuwania korozji	- przemysł chemiczny - przemysł motoryzacyjny - laboratoria - sprzątanie
	Ręce: rękawice ochronne chroniące przed chemikaliami	- prace z rozpylaczami płynów - prace z kwasami i roztworami żrącymi, środkami odkażającymi i substancjami do usuwania korozji - przetwarzanie materiałów powlekanych - garbowanie - praca w salonach fryzjerskich i kosmetycznych	- przemysł tekstylny i odzieżowy - profesjonalne utrzymanie czystości - przemysł motoryzacyjny - sektor produktów kosmetycznych i fryzjerskich
	Przedramiona: rękawy ochronne chroniące przed chemikaliami	- prace z kwasami i roztworami żrącymi, środkami odkażającymi i substancjami do usuwania korozji	- sprzątanie - przemysł chemiczny - profesjonalne utrzymanie czystości - przemysł motoryzacyjny
	Stopy: buty ochronne chroniące przed chemikaliami	- prace z rozpylaczami płynów - prace z kwasami i roztworami żrącymi, środkami odkażającymi i substancjami do usuwania korozji	- przemysł tekstylny i odzieżowy - profesjonalne utrzymanie czystości - przemysł motoryzacyjny
	Całe ciało: odzież ochronna chroniąca przed	- prace z rozpylaczami płynów - prace z kwasami i	- sprzątanie - przemysł chemiczny

	chemikaliami	roztworami żrącymi, środkami odkażającymi i substancjami do usuwania korozji	- profesjonalne utrzymanie czystości - przemysł motoryzacyjny - rolnictwo
ZAGROŻENIA CHEMICZNE - GAZY I PARY			
Gazy i pary	Układ oddechowy: wyposażenie chroniące układ oddechowy przed gazami	- obróbka powierzchniowa (np. lakierowanie/malowanie, obróbka strumieniowo-ścierna) - czyszczenie powierzchni - prace w pomieszczeniach do fermentacji i destylacji - praca wewnątrz zbiorników i komór fermentacyjnych - prace w zbiornikach, w wąskich pomieszczeniach i w gazowych piecach przemysłowych, gdzie może występować gaz lub niedobór tlenu - prace kominiarskie - prace z narażeniem na środki odkażające i żrące substancje czyszczące - prace w sąsiedztwie konwerterów gazowych i przewodów gazowych wielkich pieców	- przemysł metalurgiczny - sektor motoryzacyjny - przemysł wytwórczy - profesjonalne utrzymanie czystości - produkcja napojów alkoholowych - oczyszczalnie ścieków - zakłady przetwarzające odpady - przemysł chemiczny - przemysł petrochemiczny
	Ręce: rękawice ochronne chroniące przed chemikaliami	- obróbka powierzchniowa - czyszczenie powierzchni - prace w pomieszczeniach do fermentacji i destylacji	- przemysł metalurgiczny - sektor motoryzacyjny - przemysł wytwórczy - produkcja

		<ul style="list-style-type: none"> - praca wewnątrz zbiorników i komór fermentacyjnych - prace w zbiornikach, w wąskich pomieszczeniach i w gazowych piecach przemysłowych, gdzie może występować gaz lub niedobór tlenu 	<ul style="list-style-type: none"> napojów alkoholowych - oczyszczalnie ścieków - zakłady przetwarzające odpady - przemysł chemiczny - przemysł petrochemiczny
	Całe ciało: odzież ochronna chroniąca przed chemikaliami	<ul style="list-style-type: none"> - obróbka powierzchniowa - czyszczenie powierzchni - prace w pomieszczeniach do fermentacji i destylacji - praca wewnątrz zbiorników i komór fermentacyjnych - prace w zbiornikach, w wąskich pomieszczeniach i w gazowych piecach przemysłowych, gdzie może występować gaz lub niedobór tlenu 	<ul style="list-style-type: none"> - przemysł metalurgiczny - sektor motoryzacyjny - przemysł wytwórczy - produkcja napojów alkoholowych - oczyszczalnie ścieków - zakłady przetwarzające odpady - przemysł chemiczny - przemysł petrochemiczny
	Oczy: okulary, gogle i osłony na twarz	<ul style="list-style-type: none"> - malowanie za pomocą dozowników aerozolowych - obróbka drewna - eksploatacja górnicza 	<ul style="list-style-type: none"> - sektor motoryzacyjny - przemysł wytwórczy - górnictwo - przemysł chemiczny - przemysł petrochemiczny
III. CZYNNIKI BIOLOGICZNE			
CZYNNIKI BIOLOGICZNE zawarte w AEROZOLACH			
Cząstki stałe i ciekłe	Układ oddechowy: wyposażenie	<ul style="list-style-type: none"> - praca oznaczająca kontakt z ciałem ludzkim 	<ul style="list-style-type: none"> - opieka zdrowotna

	chroniące układ oddechowy przed cząstkami stałymi	oraz płynami i tkankami pochodzenia zwierzęcego - praca w obecności czynnika biologicznego	- kliniki weterynaryjne - laboratoria analizy klinicznej - laboratoria badawcze - domy pomocy społecznej - usługi pomocy domowej - oczyszczalnie ścieków - zakłady przetwarzające odpady - przemysł spożywczy - produkcja biochemiczna
	Ręce: rękawice ochronne chroniące przed mikroorganizmami Całe ciało / części ciała: odzież ochronna chroniąca przed czynnikami biologicznymi Oczy lub twarz: okulary ochronne, gogle i osłony na twarz	- praca oznaczająca kontakt z ciałem ludzkim oraz płynami i tkankami pochodzenia zwierzęcego - praca w obecności czynnika biologicznego	- opieka zdrowotna - kliniki weterynaryjne - laboratoria analizy klinicznej - laboratoria badawcze - domy pomocy społecznej - usługi pomocy domowej - oczyszczalnie ścieków - zakłady przetwarzające odpady - przemysł spożywczy
CZYNNIKI BIOLOGICZNE zawarte w PŁYNACH			
Kontakt bezpośredni lub pośredni	Ręce: rękawice ochronne chroniące przed mikroorganizmami	- praca oznaczająca kontakt z ciałem ludzkim oraz płynami i tkankami pochodzenia zwierzęcego	- opieka zdrowotna - kliniki weterynaryjne

	Całe ciało / części ciała: odzież ochronna chroniąca przed czynnikami biologicznymi Oczy lub twarz: gogle ochronne i osłony na twarz	(ugryzienia, użądlenia) - praca w obecności czynnika biologicznego	- laboratoria analizy klinicznej - laboratoria badawcze - domy pomocy społecznej - usługi pomocy domowej - oczyszczalnie ścieków - zakłady przetwarzające odpady - przemysł spożywczy - przemysł leśny
Rozpryski, spryskanie i strumienie	Ręce: rękawice ochronne chroniące przed mikroorganizmami	- praca oznaczająca kontakt z ciałem ludzkim oraz płynami i tkankami pochodzenia zwierzęcego - praca w obecności czynnika biologicznego	- opieka zdrowotna - kliniki weterynaryjne - laboratoria analizy klinicznej - laboratoria badawcze - domy pomocy społecznej - usługi pomocy domowej - oczyszczalnie ścieków - zakłady przetwarzające odpady - przemysł spożywczy
	Przedramiona: rękawy ochronne chroniące przed mikroorganizmami	- praca oznaczająca kontakt z ciałem ludzkim oraz płynami i tkankami pochodzenia zwierzęcego - praca w obecności czynnika biologicznego	- opieka zdrowotna - kliniki weterynaryjne - laboratoria analizy klinicznej - laboratoria badawcze

			<ul style="list-style-type: none"> - domy pomocy społecznej - usługi pomocy domowej - oczyszczalnie ścieków - zakłady przetwarzające odpady - przemysł spożywczy
	<p>Stopy / kończyny dolne: ochrona na obuwie i getry</p>	<ul style="list-style-type: none"> - praca oznaczająca kontakt z ciałem ludzkim oraz płynami i tkankami pochodzenia zwierzęcego - praca w obecności czynnika biologicznego 	<ul style="list-style-type: none"> - opieka zdrowotna - kliniki weterynaryjne - laboratoria analizy klinicznej - laboratoria badawcze - domy pomocy społecznej - usługi pomocy domowej - oczyszczalnie ścieków - zakłady przetwarzające odpady - przemysł spożywczy
	<p>Całe ciało: odzież ochronna chroniąca przed czynnikami biologicznymi</p>	<ul style="list-style-type: none"> - praca oznaczająca kontakt z ciałem ludzkim oraz płynami i tkankami pochodzenia zwierzęcego (ugryzienia, użądlenia) - praca w obecności czynnika biologicznego 	<ul style="list-style-type: none"> - opieka zdrowotna - kliniki weterynaryjne - laboratoria analizy klinicznej - laboratoria badawcze - domy pomocy społecznej - usługi pomocy domowej - oczyszczalnie ścieków

			<ul style="list-style-type: none"> - zakłady przetwarzające odpady - przemysł spożywczy
CZYNNIKI BIOLOGICZNE zawarte w OSOBACH, ZWIERZĘTACH, MATERIAŁACH ITP.			
Kontakt bezpośredni lub pośredni	<p>Ręce: rękawice ochronne chroniące przed mikroorganizmami</p> <p>Całe ciało / części ciała: odzież ochronna chroniąca przed czynnikami biologicznymi</p> <p>Oczy lub twarz: gogle ochronne i osłony na twarz</p>	<ul style="list-style-type: none"> - praca oznaczająca kontakt z ciałem ludzkim oraz płynami i tkankami pochodzenia zwierzęcego (ugryzienia, użądlenia) - praca w obecności czynnika biologicznego 	<ul style="list-style-type: none"> - opieka zdrowotna - kliniki weterynaryjne - laboratoria analizy klinicznej - laboratoria badawcze - domy pomocy społecznej - usługi pomocy domowej - oczyszczalnie ścieków - zakłady przetwarzające odpady - przemysł spożywczy - przemysł leśny
IV. INNE ZAGROŻENIA			
Urazy związane z brakiem widoczności	<p>Całe ciało: ŚOI sygnalizujące wizualnie obecność użytkownika</p>	<ul style="list-style-type: none"> - praca w pobliżu poruszających się pojazdów - roboty asfaltowe i malowanie jezdni - roboty kolejowe - prace w miejscach ruchu środków transportu lądowego - prace obsługi naziemnej na lotniskach - prace magazynowe 	<ul style="list-style-type: none"> - budowanie budynków - praca przy konstrukcjach inżynierii lądowej - budownictwo okrętowe - prace górnicze - usługi transportowe i transport pasażerski - magazyny
Uduszenie (niedobór tlenu)	<p>Układ oddechowy: izolujący sprzęt do</p>	<ul style="list-style-type: none"> - praca w pomieszczeniach 	<ul style="list-style-type: none"> - produkcja napojów

	ochrony dróg oddechowych	zamkniętych - prace w pomieszczeniach do fermentacji i destylacji - praca wewnątrz zbiorników i komór fermentacyjnych - prace w zbiornikach, w wąskich pomieszczeniach i w gazowych piecach przemysłowych, gdzie może występować gaz lub niedobór tlenu - prace w szybach, kanałach ściekowych i innych obiektach podziemnych połączonych z kanałami ściekowymi	alkoholowych - praca przy konstrukcjach inżynierii lądowej - przemysł chemiczny - przemysł petrochemiczny - oczyszczalnie - zakłady wodno-kanalizacyjne
	Układ oddechowy: wyposażenie do nurkowania	- roboty podwodne	- praca przy konstrukcjach inżynierii lądowej
Utonięcie	Całe ciało: kamizelka ratunkowa	- praca na wodzie lub w jej pobliżu - praca na morzu - praca w samolocie	- rybołówstwo - przemysł lotniczy - budowanie budynków - praca przy konstrukcjach inżynierii lądowej - budownictwo okrętowe - doki i porty

¹⁾ Środki ochrony indywidualnej dobiera się i stosuje odpowiednio do występujących na stanowisku pracy zagrożeń określonych na podstawie oceny ryzyka zawodowego uwzględniającej warunki występujące w danym miejscu pracy, wymagania ergonomii i stan zdrowia pracownika.

Tabela nr 3

RODZAJE ŚRODKÓW OCHRONY INDYWIDUALNEJ¹⁾

Lp.	Rodzaje środków ochrony indywidualnej	
1	2	3
1	Środki ochrony głowy	hełmy ochronne

		kaski
		przyłbice spawalnicze
		kominiarki
		czapki
		czepki i stożki
		kapelusze
		kaptury
		berety
		chusty
		opaski
		siatki na włosy chroniące przed zaplątaniem się
		zestawy ochronne głowy
		inne
2	Środki ochrony twarzy i oczu	okulary, w tym wydawane na receptę
		soczewki kontaktowe, w tym wydawane na receptę
		gogle
		osłony twarzy, w tym półosłony i przyłbice
		tarcze
		inne
3	Środki ochrony narządu słuchu	nauszniki przeciwhałasowe (w tym np. nauszniki przeciwhałasowe przymocowane do kasku, nauszniki redukujące hałas, nauszniki ze słuchawkami)
		wkładki przeciwhałasowe (w tym np. wkładki przeciwhałasowe reagujące na poziom hałasu, wkładki przeciwhałasowe dostosowane do danej osoby)
		inne
4	Środki ochrony układu oddechowego	aparaty
		kaptury
		maski
		półmaski i ćwierćmaski
		urządzenia filtrujące
		sprzęt izolujący, w tym z doprowadzeniem powietrza
		wyposażenie do samoratownia (sprzęt ucieczkowy)
		wyposażenie do nurkowania
		inne
5	Środki ochrony kończyn górnych (części)	rękawice (włącznie z mitenkami i ochroną na ramiona)
		ochraniacze na palce
		ochraniacze dłoni
		ochraniacze nadgarstka

		ochraniacze nadgarstka i przedramienia
		ochraniacze łokcia
		ochraniacze przedramienia i ramienia
		inne
6	Środki ochrony kończyn dolnych (części)	obuwie (np. buty, w tym w pewnych okolicznościach drewniaki, buty, które mogą mieć stalowe ochraniacze na palce)
		wkładki i nakładki
		skarpety
		zdejmowane ochraniacze podbicia
		ochraniacze stopy
		ochraniacze golenia
		nakolanniki (ochraniacze kolana)
		ochraniacze uda
		akcesoria (np. kolce, raki)
		getry
		inne
7	Środki ochrony skóry	kremy hydrofobowe
		kremy i żele hydrofilowe
		preparaty chroniące przed promieniowaniem UV
		inne
8	Środki ochrony części ciała (w tym tułowia i brzucha)	kombinezony
		kostiumy
		kurtki
		bluzy
		spodnie
		fartuchy
		płaszcz
		peleryny
		kamizelki
		ochraniacze barku
		ochraniacze klatki piersiowej
		ochraniacze brzucha
		ochraniacze pośladków
		osłony tułowia
		osłony głowy i karku
		osłony na tarczycę
		osłony na piersi
		osłony na gonady

		inne
		uprząże pełne
		uprząże biodrowe
		pasy ustalające pozycję podczas pracy i ograniczające przemieszczanie
		linki ustalające pozycję podczas pracy
		wysuwane ograniczniki upadku
		pochłaniacze energii
		urządzenia samozaciskowe wraz z liną kotwiczną
		urządzenia do regulacji lin
9	Środki ochrony całego ciała	urządzenia kotwiczące, które nie są przeznaczone do stałego zamocowania i które nie wymagają zapinania przed użyciem
		złącza
		smycze
		uprząże ratunkowe
		liny bezpieczeństwa
		kamizelki ratunkowe
		środki sygnalizujące wizualnie obecność użytkownika
		inne

¹⁾ Katalog środków ochrony indywidualnej nie jest katalogiem zamkniętym.

ZAŁĄCZNIK Nr 3 WYMAGANIA DLA POMIESZCZEŃ I URZĄDZEŃ HIGIENICZNO-SANITARNYCH

Rozdział 1 Przepisy ogólne

§ 1.

1. Pomieszczenia higienicznosanitarne powinny znajdować się w budynku, w którym odbywa się praca, albo w budynku połączonym z nim obudowanym przejściem, które w przypadku przechodzenia z ogrzewanych pomieszczeń pracy powinno być również ogrzewane. Wymóg ten nie dotyczy pomieszczeń higienicznosanitarnych, o których mowa w § 27 ust. 4 i § 44.

2. Pomieszczenia higienicznosanitarne powinny być usytuowane w sposób uniemożliwiający pracownikom korzystającym z nich przechodzenie przez pomieszczenia, w których stosowane są substancje trujące lub materiały zakaźne albo wykonywane są prace szczególnie brudzące, jeżeli nie pracują oni w kontakcie z tymi czynnikami.

3. Pomieszczenia higienicznosanitarne powinny być ogrzewane, oświetlone i wentylowane zgodnie z przepisami techniczno-budowlanymi i Polskimi Normami.

4. Wysokość pomieszczeń higienicznosanitarnych nie powinna być w świetle mniejsza niż 2,5 m. Dopuszcza się zmniejszenie wysokości pomieszczeń higienicznosanitarnych do 2,2 m w świetle - w przypadku usytuowania ich w suterenie, piwnicy lub na poddaszu.

§ 2.

1. Pracodawca jest obowiązany utrzymywać pomieszczenia higienicznosanitarne oraz znajdujące się w nich urządzenia w stanie zapewniającym bezpieczne i higieniczne korzystanie z nich przez pracowników.

2. Podłoga oraz ściany pomieszczeń higienicznosanitarnych powinny być tak wykonane, aby możliwe było łatwe utrzymanie czystości w tych pomieszczeniach. Ściany pomieszczeń do wysokości co najmniej 2 m powinny być pokryte materiałami gładkimi, nienasiąkliwymi i odpornymi na działanie wilgoci.

3. W pomieszczeniach umywalni i natrysków na podłogach wykonanych z materiałów o dużym przewodnictwie ciepła należy ułożyć w miejscach mycia się podkładki izolujące (podesty).

§ 3.

1. Szatnie, umywalnie, pomieszczenia z natryskami i ustępy powinny być urządzone oddzielnie dla kobiet i mężczyzn. Nie dotyczy to zakładu pracy, w którym jest zatrudnionych do dziesięciu pracowników na jednej zmianie - pod warunkiem zapewnienia możliwości osobnego korzystania przez kobiety i mężczyzn z tych pomieszczeń.

2. Pracodawca zatrudniający do dwudziestu pracowników powinien zapewnić im co najmniej ustępy i umywalki, a także warunki do higienicznego przechowywania odzieży własnej (domowej), roboczej i ochronnej oraz do higienicznego spożywania posiłków. Jeżeli w zakładzie pracy takiego pracodawcy nie występują czynniki szkodliwe dla zdrowia i prace brudzące lub nie występują szczególne wymagania sanitarne, miejsca do spożywania posiłków, przechowywania odzieży oraz umywalki mogą znajdować się w jednym pomieszczeniu.

§ 4.

1. Odzież powinna być przechowywana w szatniach lub odpowiednio w pomieszczeniach, o których mowa w § 3 ust. 2.

2. Pracownicy zatrudnieni w pomieszczeniach biurowych mogą przechowywać swoją odzież w przeznaczonych do tego miejscach w pomieszczeniach pracy.

§ 5. Pracodawca zatrudniający pracowników niepełnosprawnych powinien zapewnić dostosowanie urządzeń higienicznosanitarnych oraz dojść do nich - do potrzeb i możliwości tych pracowników wynikających ze zmniejszonej sprawności, zgodnie z przepisami techniczno-budowlanymi.

Rozdział 2

Szatnie

Przepisy ogólne

§ 6. Szatnie powinny być urządzone w oddzielnych lub wydzielonych pomieszczeniach.

§ 7.

1. Pomieszczenia przeznaczone na szatnie powinny być suche i, w miarę możliwości, oświetlone światłem dziennym.
2. Szatnie mogą być urządzone w suterrenach lub w piwnicach, pod warunkiem zastosowania odpowiedniej izolacji ścian zewnętrznych i podłóg zabezpieczającej pomieszczenia przed wilgocią i nadmiernymi stratami ciepła oraz zapewnienia warunków ewakuacji ludzi z tych pomieszczeń.
3. W szatniach należy zapewnić przynajmniej czterokrotną wymianę powietrza na godzinę, a w szatniach wyposażonych w okna otwieralne przeznaczonych dla nie więcej niż 10 pracowników wymiana powietrza nie może być mniejsza niż dwukrotna na godzinę.
4. Szatnie, o których mowa w ust. 2, przeznaczone dla ponad 25 pracowników powinny być wyposażone w wentylację mechaniczną.

§ 8.

1. W szatni powinny być zapewnione miejsca siedzące dla co najmniej 50 % zatrudnionych na najliczniejszej zmianie.
2. Szerokość przejść między dwoma rzędami szaf oraz głównych przejść komunikacyjnych powinna być nie mniejsza niż 1,5 m. Szerokość przejść między rzędami szaf a ścianą powinna być nie mniejsza niż 1,1 m.
3. Szafy na odzież powinny spełniać wymagania Polskiej Normy.

§ 9.

1. Szatnie powinny być dostosowane do rodzaju prac, stopnia narażenia pracownika na zabrudzenie ciała i zanieczyszczenia jego odzieży substancjami szkodliwymi, trującymi lub materiałami zakaźnymi.
2. Szatnie dzieli się na:
 - 1) szatnie odzieży własnej pracowników - przeznaczone do przechowywania odzieży należącej do pracowników (domowej), jeżeli ze względów higienicznych odzież ta nie powinna się stykać z odzieżą roboczą i środkami ochrony indywidualnej;
 - 2) szatnie odzieży roboczej i ochronnej - przeznaczone do przechowywania odzieży i obuwia roboczego oraz środków ochrony indywidualnej;
 - 3) szatnie podstawowe - przeznaczone do przechowywania odzieży własnej pracowników oraz odzieży roboczej i środków ochrony indywidualnej;
 - 4) szatnie przepustowe - składające się z części przeznaczonej na odzież własną pracowników, części przeznaczonej na odzież roboczą i środki ochrony indywidualnej oraz przepustowego zespołu sanitarnego z natryskami, łączącego obie te części.

§ 10.

1. W zespole szatni przeznaczonym dla pracowników zatrudnionych przy pracach powodujących znaczne zabrudzenie odzieży (stwarzające możliwość zanieczyszczenia wnętrza szafy) lub jej zamoczenie, oraz dla pracowników, których odzież robocza, z uwagi na rodzaj wykonywanej pracy, musi spełniać szczególne wymagania higienicznosanitarne, powinny znajdować się pomieszczenia wyposażone w urządzenia do odkażania, odpylania i suszenia odzieży oraz czyszczenia obuwia - odpowiednio do potrzeb. W przypadku

zainstalowania jednocześnie kilku urządzeń, każde z nich powinno być umieszczone w oddzielnym pomieszczeniu.

2. Na każdego pracownika korzystającego z suszarni powinno przypadać co najmniej 0,2 m² powierzchni podłogi.

3. Wydajność i ilość urządzeń, o których mowa w ust. 1, powinny zapewniać oczyszczenie i wysuszenie odzieży i obuwia w czasie trwania jednej zmiany.

Szatnie odzieży własnej pracowników

§ 11.

1. Szatnia odzieży własnej pracowników powinna być wyposażona w szafy przeznaczone do indywidualnego użytku każdego pracownika.

2. W pomieszczeniu szatni, o której mowa w ust. 1, powinno przypadać co najmniej 0,3 m² wolnej powierzchni podłogi na każdego pracownika korzystającego z tej szatni.

§ 12.

1. Szatnia odzieży własnej pracowników może być urządzona w formie szatni wieszakowej, jeżeli nie ma do tego przeciwwskazań ze względu na rodzaj pracy, warunki jej wykonywania, rodzaje występujących zanieczyszczeń itp. oraz jeżeli jest zapewniona szybka obsługa.

Szatnia taka powinna odpowiadać następującym wymaganiom:

- 1) powinna być urządzona osobna szatnia dla mężczyzn i osobna dla kobiet; w przypadku zatrudnienia mniej niż pięciu pracowników na jednej zmianie szatnie mogą być wspólne dla mężczyzn i kobiet, z tym że powinny być urządzone kabiny do przebierania się;
- 2) przyjmowanie odzieży do szatni i wydawanie odzieży powinno być wykonywane przez specjalnie do tego wyznaczony personel;
- 3) powinna być wyposażona w stojaki wieszakowe na odzież własną pracowników; odzież ta powinna być przechowywana, na indywidualnych wieszakach;
- 4) stojaki wieszakowe powinny być jednopoziomowe i mieć w dolnej części siatkowe półki na obuwie, w górnej zaś - półki na nakrycia głowy, teczki itp.;
- 5) szerokość przejścia dla obsługi szatni powinna wynosić co najmniej 1,1 m między rzędami wieszaków na dwóch sąsiednich stojakach, zaś co najmniej 0,95 m między ścianą a zewnętrznym rzędem wieszaków;
- 6) powinna w niej znajdować się przebieralnia wyposażona w miejsca do siedzenia i wieszaki na odzież; liczba miejsc do siedzenia powinna wynosić co najmniej 30 % liczby zatrudnionych na najliczniejszej zmianie.

2. Szatnie wieszakowe przeznaczone dla pracowników niemających obowiązku stosowania odzieży roboczej i ochronnej mogą nie spełniać wymagań określonych w ust. 1 pkt 1 i 6.

Szatnie odzieży roboczej i ochronnej

§ 13.

1. Szatnia odzieży roboczej i ochronnej powinna być urządzona - niezależnie od szatni odzieży własnej pracowników - dla pracowników zatrudnionych przy pracach powodujących znaczne zabrudzenie odzieży (stwarzające możliwość zanieczyszczenia wnętrza szafy do przechowywania odzieży) lub jej zamoczenie oraz dla pracowników, których odzież robocza,

z uwagi na rodzaj wykonywanej pracy, musi spełniać szczególne wymagania higienicznosanitarne.

2. Szatnia, o której mowa w ust. 1, powinna być wyposażona w szafy przeznaczone do indywidualnego użytku każdego pracownika.

3. W pomieszczeniu szatni, o której mowa w ust. 1, powinno przypadać co najmniej 0,3 m² wolnej powierzchni podłogi na każdego pracownika korzystającego z tej szatni.

4. Szatnia odzieży roboczej i ochronnej powinna mieć bezpośrednie połączenie z umywalnią, z natryskami i szatnią odzieży własnej pracowników.

Szatnie podstawowe

§ 14.

1. Szatnia podstawowa może być urządzona zamiast osobnych szatni odzieży własnej pracowników oraz szatni odzieży roboczej i ochronnej dla zatrudnionych przy pracach, podczas których zabrudzenie odzieży roboczej i środków ochrony indywidualnej występuje w tak małym stopniu, że nie stwarza ryzyka zanieczyszczenia odzieży własnej pracowników. Szatnia ta powinna mieć bezpośrednie połączenie z umywalnią.

2. W szatni, o której mowa w ust. 1, powinno przypadać co najmniej 0,5 m² wolnej powierzchni podłogi na każdego pracownika korzystającego z tej szatni.

3. Szatnia, o której mowa w ust. 1, powinna być wyposażona w dwie szafy pojedyncze lub jedną szafę podwójną dla każdego pracownika korzystającego z tej szatni. Jedna szafa pojedyncza lub jedna część szafy podwójnej powinna być przeznaczona na odzież roboczą i środki ochrony indywidualnej, zaś druga - na odzież własną pracowników.

§ 15. Do szatni podstawowej można stosować odpowiednie przepisy § 12, z tym że stojaki wieszakowe powinny być osobne na odzież własną pracowników i osobne na odzież roboczą i ochronną.

Szatnie przepustowe

§ 16.

1. Szatnia przepustowa powinna być urządzona dla pracowników zatrudnionych przy pracach związanych ze stosowaniem lub wydzielaniem się substancji trujących, zakaźnych, promieniotwórczych, drażniących lub uczulających oraz innych substancji o nieprzyjemnym zapachu, a także przy pracach pyłących, w wilgotnym i gorącym mikroklimacie lub powodujących intensywne brudzenie.

2. Szatnia przepustowa powinna spełniać następujące wymagania:

- 1) część szatni przeznaczona na odzież roboczą i środki ochrony indywidualnej powinna odpowiadać wymaganiom określonym w § 13 ust. 2 i 3;
- 2) część szatni przeznaczona na odzież własną pracowników powinna odpowiadać wymaganiom określonym w § 11 lub § 12;
- 3) ruch użytkowników szatni przepustowej pomiędzy obu jej częściami powinien odbywać się wyłącznie przez zespół sanitarny z natryskami.

3. Dla pracowników mających kontakt z substancjami trującymi lub zakaźnymi powinna być przeznaczona odrębna szatnia przepustowa, spełniająca wymagania określone w ust. 2.

Rozdział 3

Umywalnie i pomieszczenia z natryskami

§ 17. W skład zespołu szatni powinny wchodzić umywalnie łatwo dostępne dla pracowników i zapewniające bezkolizyjny ruch pracowników już umytych i przebranych w odzież własną.

§ 18.

1. Umywalnia powinna być wyposażona w umywalki emaliowane lub wykonane z materiału odpornego na korozję, zgodne z Polską Normą.

2. Do umywalek powinna być doprowadzona woda bieżąca - ciepła i zimna.

3. Szerokość przejścia między umywalkami a ścianą przeciwną powinna wynosić nie mniej niż 1,3 m, a między dwoma rzędami umywalek - nie mniej niż 2 m.

§ 19.

1. Na każdych dziesięciu pracowników najliczniejszej zmiany powinna w umywalni przypadać co najmniej jedna umywalka indywidualna, a przy pracach brudzących i w kontakcie z substancjami szkodliwymi lub zakaźnymi - co najmniej jedna umywalka na każdych pięciu pracowników - lecz nie mniej niż jedna przy mniejszej liczbie zatrudnionych. W przypadku zastosowania umywalek szeregowych do mycia zbiorowego (np. na placach budowy) powinno przypadać co najmniej jedno stanowisko do mycia (zawór czerpalny wody) na każdych pięciu pracowników jednocześnie zatrudnionych.

2. Na każdych trzydziestu mężczyzn lub na każde dwadzieścia kobiet jednocześnie zatrudnionych przy pracach biurowych lub w warunkach zbliżonych do tych prac powinna przypadać co najmniej jedna umywalka, lecz nie mniej niż jedna umywalka przy mniejszej liczbie zatrudnionych. Umywalki powinny być instalowane w pomieszczeniach ustępów lub w ich przedsionkach izolacyjnych.

§ 20. Dla pracowników narażonych na zabrudzenie nóg przy pracy powinny być instalowane w umywalniach brodziki do mycia nóg z doprowadzeniem ciepłej wody, w ilości co najmniej jeden brodzik na każdych dziesięciu użytkowników. Brodziki nie są wymagane dla pracowników zatrudnionych przy pracach na otwartej przestrzeni - poza terenem zakładu pracy.

§ 21.

1. W zespole szatni powinny znajdować się pomieszczenia z natryskami, jeśli wymagają tego warunki pracy lub ochrona zdrowia pracowników.

2. Pomieszczenia z natryskami powinny być łatwo dostępne dla pracowników i zapewniać bezkolizyjny ruch pracowników już umytych i ubranych w odzież własną.

§ 22.

1. Na każdych ośmiu pracowników najliczniejszej zmiany wykonujących prace powodujące zabrudzenie ich ciała powinna przypadać co najmniej jedna kabina natryskowa, a przy

pracach, o których mowa w § 16 ust. 1, co najmniej jedna kabina natryskowa na każdym pięciu pracowników - lecz nie mniej niż jedna przy mniejszej liczbie zatrudnionych.

2. Wymiary kabin natryskowych powinny być zgodne z przepisami techniczno-budowlanymi. Szerokość przejścia między dwoma rzędami kabin, przy zastosowaniu zasłon zasuwanych lub ścianek osłaniających powinna wynosić co najmniej 1,30 m, a między kabinami i ścianą - co najmniej 0,90 m.

§ 23.

1. W pomieszczeniu z natryskami poszczególne sitka powinny być zainstalowane w oddzielnych kabinach i umieszczone w taki sposób, aby strumień wody spływał na ramiona, a nie na głowę.

2. Pomieszczenie z natryskami, w którym znajduje się więcej niż sześć sitek, powinno być oddzielone od szatni pomieszczeniem izolującym.

3. Do natrysków powinna być doprowadzona woda bieżąca zimna i ciepła. Woda zużyta powinna być odprowadzana do kanalizacji.

4. Przy pomieszczeniach z natryskami powinna znajdować się wydzielona kabina z jedną miską ustępową na każde dziesięć natrysków, lecz nie mniej niż jedną.

§ 24.

1. Temperatura wody ciepłej doprowadzonej do umywalek, natrysków i brodzików przy stosowaniu centralnej regulacji lub zbiorowego mieszania wody powinna wynosić od 35 °C do 40 °C (od 308 K do 313 K), a w przypadku indywidualnego mieszania wody - od 50 °C do 60 °C (323 K do 333 K).

2. W pomieszczeniach umywalni należy zapewnić co najmniej dwukrotną wymianę powietrza w ciągu godziny, natomiast w pomieszczeniach z natryskami wymiana ta nie powinna być mniejsza niż pięciokrotna w ciągu godziny.

Rozdział 4

Ustępy

§ 25.

1. Ustępy powinny być zlokalizowane w odległości nie większej niż 75 m od stanowiska pracy. Odległość ta może być większa jedynie dla pracowników pracujących stale na otwartej przestrzeni, lecz nie powinna przekraczać 125 m od najdalszego stanowiska pracy.

2. W budynkach ustępy powinny być urządzone na każdej kondygnacji. Jeżeli na kondygnacji pracuje mniej niż dziesięć osób, ustępy mogą znajdować się nie dalej niż na sąsiedniej kondygnacji.

§ 26.

1. Wejścia do ustępów powinny prowadzić bezpośrednio z pomieszczeń, korytarzy lub dróg służących do komunikacji ogólnej.

2. Ustęp powinien mieć wejściowe pomieszczenie izolujące wyposażone w umywalki z dopływem ciepłej i zimnej wody w ilości co najmniej jedna umywalka na trzy miski ustępowe lub pisuary, lecz nie mniej niż jedna umywalka.

3. Drzwi prowadzące do pomieszczenia izolującego oraz drzwi łączące je z dalszą częścią ustępu powinny zamykać się samoczynnie.

§ 27.

1. Zainstalowane w ustępach miski ustępowe i pisuary powinny być spłukiwane bieżącą wodą oraz podłączone do kanalizacji.
2. Ustępy powinny być wyposażone w instalację i urządzenia przeznaczone do utrzymania wymagań higienicznosanitarnych.
3. W pomieszczeniach ustępów należy zapewnić wymianę powietrza w ilości nie mniejszej niż 50 m^3 na godzinę na 1 miskę ustępową i 25 m^3 na 1 pisuar.
4. Dla pracowników zatrudnionych na otwartej przestrzeni poza terenem zakładu pracy przez okres nie dłuższy niż 3 miesiące oraz zatrudnionych w budynkach niewyposażonych w instalację wodociągową i kanalizacyjną mogą być urządzane ustępy wyposażone w szczelne zbiorniki nieczystości. W takim przypadku ustępy mogą nie spełniać wymagań określonych w ust. 1, 2 i 3 oraz w § 26 ust. 2.
5. Szerokość przejść wzdłuż kabin ustępowych przy jednostronnym ich rozmieszczeniu powinna wynosić co najmniej 1,3 m. Jeżeli naprzeciwko kabin są umieszczone pisuary, odległość między ścianą, na której są zainstalowane, a kabinami nie powinna być mniejsza niż 2 m. Przejście między rzędami kabin powinno mieć szerokość co najmniej 2 m.

§ 28.

1. Na każdych trzydziestu mężczyzn zatrudnionych na jednej zmianie powinna przypadać co najmniej jedna miska ustępowa i jeden pisuar, lecz nie mniej niż jedna miska i jeden pisuar przy mniejszej liczbie zatrudnionych.
2. Na każde dwadzieścia kobiet zatrudnionych na jednej zmianie powinna przypadać jedna miska ustępowa, lecz nie mniej niż jedna miska przy mniejszej liczbie zatrudnionych.

Rozdział 5

Jadalnie

§ 29.

1. Pracodawca zatrudniający powyżej dwudziestu pracowników na jednej zmianie powinien zapewnić pracownikom pomieszczenie do spożywania posiłków, zwane dalej "jadalnią".
2. Obowiązek określony w ust. 1 dotyczy również pracodawców zatrudniających dwudziestu i mniej pracowników, jeżeli narażeni są na kontakt ze szkodliwymi środkami chemicznymi lub promieniotwórczymi, materiałami biologicznie zakaźnymi albo przy pracach szczególnie brudzących.
3. W jadalni należy umieścić w widocznych miejscach napisy lub znaki informujące o zakazie palenia tytoniu.
4. Przepis ust. 1 nie dotyczy zakładów pracy, w których wykonywane są prace wyłącznie o charakterze biurowym.

§ 30. Ustala się następujące typy jadalni:

- 1) jadalnia przeznaczona do spożywania posiłków własnych (typ I);
- 2) jadalnia przeznaczona do spożywania posiłków własnych i wydawania napojów (typ II);
- 3) jadalnia z zapleczem - przeznaczona do spożywania posiłków profilaktycznych (typ III).

Dopuszcza się łączenie jadalni typu II i III.

§ 31.

1. W pomieszczeniu jadalni typu I powinno przypadać co najmniej 1,1 m² powierzchni na każdego z pracowników jednocześnie spożywających posiłek.
2. Powierzchnia jadalni nie powinna być mniejsza niż 8 m².

§ 32. Jadalnia typu II powinna składać się z dwóch części:

- 1) jadalni właściwej odpowiadającej wymaganiom jadalni typu I oraz
- 2) pomieszczeń do przygotowywania, wydawania napojów i zmywania naczyń stołowych.

§ 33. Jadalnia typu III powinna odpowiadać wymaganiom określonym dla jadalni typu II oraz powinna posiadać węzeł sanitarny dla konsumentów i węzeł sanitarny z szatnią dla pracowników obsługi.

§ 34.

1. Dla każdego pracownika spożywającego posiłek w jadalni należy zapewnić indywidualne miejsce siedzące przy stole.
2. Jadalnia powinna być wyposażona w umywalki w ilości nie mniejszej niż jedna umywalka na dwadzieścia miejsc siedzących w jadalni, lecz nie mniej niż jedna umywalka. Przy każdej umywalce powinny znajdować się ręczniki jednorazowe lub powinna być zainstalowana suszarka do rąk.
3. W jadalni powinny być zainstalowane urządzenia do podgrzewania przez pracownika posiłku własnego oraz zlewozmywaki dwukomorowe w ilości jeden zlewozmywak na dwadzieścia miejsc w jadalni, ale nie mniej niż jeden zlewozmywak.
4. W jadalniach typu I i II lub przy nich powinny znajdować się indywidualne zamykane szafki przeznaczone do przechowywania w higienicznych warunkach własnego posiłku pracownika.

§ 35. W pomieszczeniu jadalni należy zapewnić przynajmniej 2-krotną wymianę powietrza w ciągu godziny.

§ 36.

1. Dla pracowników zatrudnionych przy wykonywaniu prac w kontakcie z materiałami zakaźnymi lub trującymi powinny być urządzone oddzielnie jadalnie niedostępne dla innych pracowników.
2. Jadalnia, o której mowa w ust. 1, powinna być oddzielona od pomieszczeń pracy pomieszczeniem izolującym, w którym należy urządzić miejsca do pozostawiania odzieży ochronnej oraz zainstalować umywalki z ciepłą bieżącą wodą.

Rozdział 6

Pomieszczenia do wypoczynku

§ 37.

1. Pracodawca zapewnia łatwo dostępne pomieszczenia przeznaczone do wypoczynku pracowników, jeżeli wymaga tego ich bezpieczeństwo i zdrowie, w szczególności gdy:

- 1) wykonywana praca wymaga stosowania indywidualnych środków ochrony układu oddechowego;
 - 2) prace okresowe, w szczególności montażowe, konserwacyjne i remontowe, są wykonywane przez pracowników w pomieszczeniach ciasnych lub niskich, niespełniających wymagań określonych w § 19 ust. 2 i § 20 rozporządzenia;
 - 3) praca wykonywana jest w pomieszczeniach, w których temperatura spowodowana procesami technologicznymi jest stale wyższa niż 30 °C (303 K).
2. Pomieszczenia przeznaczone do wypoczynku powinny być wyposażone w stoły oraz krzesła z oparciami spełniające wymagania ergonomii. Liczba miejsc siedzących powinna być nie mniejsza niż jedno miejsce na pięciu pracowników korzystających z pomieszczenia, zatrudnionych na najliczniejszej zmianie. Odległość od najdalszego stanowiska pracy do pomieszczenia przeznaczonego do wypoczynku nie powinna przekraczać 75 m.
3. Pracownikom zatrudnionym w warunkach, o których mowa w ust. 1, należy stworzyć możliwość umycia ciała, szczególnie w ciepłej porze roku - poprzez umieszczenie w pobliżu pomieszczeń pracy natrysków ręcznych na giętkich przewodach, z doprowadzeniem zimnej i ciepłej wody.
4. Jako pomieszczenia przeznaczone do wypoczynku mogą być wykorzystane jadalnie, o ile spełniają wymagania określone w ust. 2 oraz w § 38.

§ 38.

1. W pomieszczeniach przeznaczonych do wypoczynku należy zapewnić przynajmniej dwukrotną wymianę powietrza w ciągu godziny.
2. Pomieszczenia przeznaczone do wypoczynku dla pracowników wykonujących prace, o których mowa w § 37 ust. 1 pkt 3, powinny być klimatyzowane. Wymóg ten nie dotyczy pomieszczeń przeznaczonych do wypoczynku dla pracowników zatrudnionych w podziemnych zakładach górniczych.

§ 39.

1. W zakładzie pracy zatrudniającym na jedną zmianę więcej niż dwadzieścia kobiet w jednym budynku należy urządzić pomieszczenie z miejscami do wypoczynku w pozycji leżącej dla kobiet w ciąży i karmiących matek, przyjmując co najmniej jedno miejsce na każdych trzysta kobiet zatrudnionych na jednej zmianie, lecz nie mniej niż jedno miejsce.
2. Powierzchnia pomieszczenia, o którym mowa w ust. 1, nie może być mniejsza niż 8 m².

Rozdział 7 (uchylony)

§ 40. (uchylony).

§ 41. (uchylony).

§ 42. (uchylony).

Rozdział 8

Pomieszczenia do prania, odkazania, suszenia i odpylania odzieży i obuwia roboczego oraz środków ochrony indywidualnej

§ 43.

1. Jeżeli przeznaczona do prania odzież robocza lub ochronna może stać się powodem skażenia innej odzieży pranej jednocześnie lub jeżeli jest ona szczególnie zabrudzona, a także gdy wymagają tego specjalne względy higieny produkcji, w zakładzie pracy powinna być urządzona specjalna pralnia odzieży wyposażona w urządzenia mechaniczne do prania.
2. Przy pralni należy zapewnić możliwość odpylania, dezynfekcji i suszenia odzieży i obuwia roboczego oraz środków ochrony indywidualnej, a także naprawy odzieży i obuwia roboczego.
3. W zakładzie pracy, w którym odzież i obuwie robocze oraz środki ochrony indywidualnej stosowane przez pracowników są narażone na zanieczyszczenie substancjami stwarzającymi zagrożenie lub mieszaninami stwarzającymi zagrożenie, należy stosować urządzenia służące do neutralizacji tych substancji lub mieszanin.

Rozdział 9

Pomieszczenia do ogrzewania się pracowników

§ 44.

1. Przy pracach wykonywanych na otwartej przestrzeni lub w nieogrzewanych pomieszczeniach należy zapewnić pracownikom w pobliżu miejsc pracy pomieszczenia umożliwiające im schronienie się przed opadami atmosferycznymi, ogrzanie się oraz zmianę odzieży. Pomieszczenia te powinny być zaopatrzone w urządzenia do podgrzewania posiłków.
2. W pomieszczeniach do ogrzewania się pracowników powinna być zapewniona temperatura co najmniej 16 °C (289 K), a na każdego pracownika najliczniejszej zmiany powinno przypadać co najmniej 0,1 m² powierzchni, przy czym całkowita powierzchnia pomieszczenia nie może być mniejsza niż 8 m².
3. W razie gdy ze względu na rodzaje prac wykonywanych na otwartej przestrzeni w okresie zimowym nie jest możliwe zapewnienie pomieszczeń, o których mowa w ust. 1, należy zapewnić pracownikom w pobliżu miejsca ich pracy odpowiednio urządzone źródła ciepła, przy zachowaniu wymagań ochrony przeciwpożarowej.